

Fra redaksjonen

Fra den såkalte tankesmia Civita¹ i Norge lanseres nå ideen om å kutte vekk et skoleår i grunnskolen, men fortsatt beholde skolestart for seksåringer. Dette begrunnes med at ingen forskning tyder på at et års ekstra skolegang, som ble innført i 1997, har gitt bedre resultater. Tvert om. Ifølge de internasjonale ferdighetstestene PISA og TIMSS før og etter at seksåringene begynte på skolen, har elevenes prestasjoner sunket i årene etter 1997.² Det kan være ulike oppfatninger om en slik idé, selv i de politiske kretser denne tankesmia er vokst ut av. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at en slik prøveballong innenfor utdanningsfeltet faller helt på stengrunn, selv om Høyres Henrik Aasheim i Stortingets utdanningskomité avviser den. 10-årig skolegang som ble innført i Norge gjennom Reform 97 var heller ikke en sak basert på politisk konsensus, og vi ser altså nå forsøk på omkamp for igjen å gjøre den obligatoriske grunnskolen til 9 år. Sett i lys av det offentlige ordskifte om reformen, er noe av det mest interessante med Civitas initiativ, forholdet mellom pedagogiske og økonomiske begrunnelser. Logikken i Civitas notat «Hvordan redusere statens utgifter» er at det er mest å spare for samfunnet ved at grunnskolen gjøres ferdig et år tidligere. Riktignok påpekes det at ambisjonen om å øke elevenes prestasjoner viste seg å være mislykket og at en derfor må revurdere 10-årig skole for alle. Mens de økonomiske argumentene med Reform 97 var relativt godt kamuflert med pedagogiske argumenter (lek, læring, det beste fra to tradisjoner osv), kamufleres altså ikke den økonomiske overbygningen i dag. Til tross for at det den gang var liten tvil om refor-

mens overordnede mål som økonomisk snuoperasjon – fra barnehage til skole – fremsto endringsdiskursen på mange måter pedagogisk i en helt annen betydning, nemlig at skolen skulle nyttiggjøre seg og lære av barnehagens metoder og tenkning. Førskolelærere og lærere ble oppfordret til å samarbeide og lek skulle være et vesentlig element i første klasse. Kritiske synspunkter med pedagogiske begrunnelser fra blant annet utviklingspsykologien og skepsis blant førskolelærere ble i flere sammenhenger karakterisert som ren og skjær profesjonskamp; dvs. førskolelærerne (i dag: barnehagelærerne) ville ikke «gi fra seg» 6-åringene til skolen.

Det er gått 20 år siden reformen ble innført. I et temanummer av *Barn* om «Grunnskolereform 97 – Utfordringer i en endringsprosess» (1997) rapporteres fra et prosjekt der det ene målet var å kartlegge erfaringer fra skoler som allerede før reformen var innført hadde organisert tilbud til 6-åringer under Lov om barnehager. Det andre målet var å involvere lærerutdanningen med tanke på kompetanseutvikling i forbindelse med reformen. I en av artiklene stilles blant annet spørsmålet om vi kan se for oss det vi kaller en «barnemoden skole og en ny pedagogrolle» (Tingstad 1997). Dette spørsmålet tok utgangspunkt i en retorikk om det nye skoletilbudet for 6-åringer som skulle ta opp i seg «det beste fra to tradisjoner», dvs. barnehage og skole. Mye godt utviklingsarbeid ble gjort før og etter innføringen av skolestart for seksåringer. Men i dag vet vi hvor mye den nye pedagogikken nærmet seg arbeidsmåtene i skolen. Målstyring, testing og dokumentasjon opptar stadig mer av lærernes tid. I et

intervju i avisa Klassekampen i november 2016 sier skoleforsker Peder Haug, som evaluerte reformen, at han er undrende til at det ikke er gjort mer for å studere effektene av den i hele sin bredde. «Dette var en reform pådyttet av systemet av politiske interesser», sier han videre. Han argumenterer for at vi nå bør ha fokus på hvordan skolen behandler de minste barna.

Hvis vi skal gjøre dette, blir det nødvendig å stille det spørsmålet som etter Haugs mening nesten ikke er lov å stille lenger: om seksåringene er modne nok for skolen eller ikke, eller som sagt ovenfor: om skolen er barnemoden og i hvilken grad og eventuelt hvordan vi har fått en ny pedagogrolle som følge av at seksåringene – og faktisk også mange femåringer – har startet skoleløpet. Hvilke konsekvenser bør det ha for skolen at femåringene nå befinner seg i klasserommene? For å kunne gjøre dette og utvikle lærerprofesjonens selvforståelse og teoretisere rundt alder, lek og læring, må vi som forskere være villige til både å tørke støv av og diskutere gamle teoretikere og inkludere nye. For å unngå at utdanningshistorien blir kortsiktig, konjunkturbestemt og dominert av fagdidaktiske og moteriktige strømninger uten tilknytning til kunnskap om barn og samfunn, bør vi derfor få en oppblomstring og anerkjennelse av tverrvitenskapelige perspektiver i så vel barnehagelærer- som i lærerutdanningen.

Dette er problemstillinger vi nærmer oss i to av artiklene i dette nummeret av *Barn*, som forøvrig presenterer artikler fra tre av de nordiske land: Danmark, Sverige og Norge.

De to første bidragene er begge knyttet til lek og lekens teoretiske og strukturelle forutsetninger i dagens daginstitusjoner i Danmark og barnehager i Norge. I artikkelen *Den frie leg som børns eget føl-*

elsesarbejde: En oversikt over og diskusjon af det psykodynamiske perspektiv på børns leg, gir Thomas Gitz-Johansen en oversikt over psykodynamisk lekteori. Han diskuterer så denne teoriens aktuelle relevans, særlig for daginstitusjonsområdet. I artikkelen gjennomgår han «klassiske» og nyere bidrag til teoriens utvikling, og også teoriens empiriske fundament og vitenskapsteoretiske grunnlag. Det argumenteres for at den psykodynamiske lekteori kan bidra med et fokus på sammenhenger mellom barns følelsesliv og den frie leken, noe han anser som spesielt viktig i en tid med politisk fokus på læring og målbare kompetanser.

I dette perspektivet ligger det en bekymring for leken og dens vilkår i dagens institusjoner for barn under skolealder. Denne bekymringen deler Solveig Nordtømme i sin artikkel *Barnehagen i endring – lekens plass og betydning*. Her diskuterer hun lekens plass og betydning i den norske barnehagen på grunnlag av nyere lekforskning og endringer i barnehagens styringsdokumenter fra 1975 og fram til i dag. Krav om strukturerte læringsaktiviteter, til dokumentasjon og vurdering i en barnehage med stadig mer kompleks organisering, kan være en trussel mot det som har kjennetegnet en norsk barnehagetradisjon der leken har hatt en sentral plass.

Den siste artikkelen presenterer et annet tema selv om også den tar for seg endringer og forventninger til barn og barndom. I artikkelen *Klädd som ett barn – barn och barndom i klädbutiker på nätet*, analyserer Johanna Sjöberg samfunnsmessige normer om hvordan barn skal være kledd. Hun viser for eksempel til normer om at klær skal være aldersadekvat og at man skal kle seg i henhold til sin alder – ikke for ungt og ikke for gammelt. Sjöberg reiser spørsmålet om hva dette betyr hvis en ser på tilbudet av klær for barn. Empirisk har hun sett på tre

svenske nettbutikker som har spesialisert seg på klær for barn, hvilke kjennetegn som preger tilbudene og hva dette sier om forestillinger om barn og barndom.

Sist i dette nummeret av *Barn* presenterer vi 4 sammendrag av doktorgradsavhandlinger fra 3 nordiske land.

God lesning!

Vebjørn Tingstad
Redaktør

Noter

¹ Civita er, ifølge hjemmesiden www.civita.no «en partipolitisk uavhengig tankesmie som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt forståelse og oppslutning om liberale verdier og løsninger. Civita skal formidle kunnskap og ideer som er tankevekkende og utvide rommet for den politiske debatt, og fremme forslag til reformer».

² Avisa Klassekampen, 21. november 2016: *Vil kutte vekk et skoleår*.

Referanser

Barn 1 1997. Temanummer om «Grunnskolereform 1997. Utfordringer i en endringsprosess. Temanummer (Tingstad, V. og Haug, P., red.).

Tingstad, V. 1997. «Ting flyter og ungene trives». *Barn* 1.